

ONZE MIGRATIESAMENLEVING VRAAGT OM REALISME

Foto: Sandra Uittenbogaart

PRINT DIT ARTIKEL

NAAR HOME

8 juli 2025

AUTEUR: CAROLIEN LINDEMAN

Arbeidskrachten, vluchtelingen, studenten: wereldwijd blijven mensen in beweging, en Nederland beweegt mee. Internationale verdragen en migratiedruk bepalen het speelveld, terwijl gemeenten verantwoordelijk zijn voor opvang, integratie en veiligheid. Dat schuurt. Onderzoeker Roel Jennissen pleit voor realistisch nationaal én lokaal beleid: “We zijn een migratiesamenleving geworden, of we dat nou willen of niet.”

Verspreid over het land proberen gemeenten grip te krijgen op de honderdduizenden mensen die naar Nederland komen. “Die migratie is divers én structureel”, vertelt migratiedeskundige Roel Jennissen van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). “Van laaggeschoolde arbeidsmigranten en statushouders die op de vlucht zijn, tot internationale studenten en kennismigranten.

‘Migratie is de dagelijkse praktijk in vrijwel elke gemeente’

En maar liefst een derde van deze migranten vertrekt alweer na twee jaar, daarmee is er dus sprake van veel tijdelijke migratie. En al deze mensen moeten landen. In een wijk, straat, klaslokaal. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de opvang, huisvesting, integratie en handhaving. Migratie, kortom, is de dagelijkse praktijk in vrijwel elke gemeente.”

WAAR MIGRATIE VOELBAAR WORDT

Gemeenten hebben op verschillende manieren met migratie te maken. Dat komt omdat migranten niet gelijk over het land verdeeld worden. De wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) onderscheidt acht typen migratiegemeenten in zijn rapport [Samenleven in verscheidenheid](#) uit 2020. Hier lichten we vier typen van gemeenten uit die nadrukkelijk met migratieproblematiek te maken hebben:

1. Majority-minority cities

In de steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, is geen bevolkingsgroep nog in de meerderheid. Dat leidt tot minder onderlinge verbondenheid en vertrouwen tussen inwoners. De opgave ligt in het bevorderen van meer samenhang en integratie en het aanpakken van spanningen tussen groepen.

2. Tuinbouwgemeenten

Gemeenten als Westland, Horst aan de Maas en Midden-Delfland, trekken veel tijdelijke arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Zij werken vaak met onzekere contracten voor lage lonen. Voor huisvesting zijn ze vaak aangewezen op huisjesmelkers en malafide uitzendbureaus. Integreren is moeilijk door slechte toegang tot inburgering en weinig contact met de buurt en lokale netwerken. Het draait voor deze gemeenten om leefbaarheid, toezicht en samenwerking met werkgevers.

3. Expatgemeenten

In plaatsen als Amstelveen en Veldhoven, wonen veel internationale kenniswerkers en hun gezinnen. Hier spelen andere vraagstukken: Engelstalig onderwijs, draagvlak in de buurt, en integratie van een relatief bevoorrechte groep met weinig contact met de lokale gemeenschap.

4. Kleine gemeenten met opvangdruk

Verspreid over het land liggen kleine gemeenten die door spreidingsbeleid of crisisopvang ineens met migratie worden geconfronteerd. Hier is de ervaring met opvang beperkt, zijn de voorzieningen schaars, en is de impact op de gemeenschap relatief groot.

Het probleem met het huidige beleid is ten eerste dat het gemeenten te weinig handvatten biedt. “Huisvesting, integratie, onderwijs, zorg worden allemaal lokaal opgelost.” En dat lukt nu niet goed, aldus Jennissen. “Gemeenten moeten het doen met de mensen die komen, niet met de mensen die ze nodig hebben. Zo is de spreiding van statushouders niet gebaseerd op behoefte of draagkracht, maar vaak op waar nog plek is. Dat werkt niet.”

‘Beleid wordt te vaak gebaseerd op uitzonderingen of incidenten’

Het huidige beleid is bovendien fragmentarisch en weinig voorspelbaar. Telkens wordt een deel van het systeem aangepast – inburgering, opvang, spreiding – zonder dat er een heldere koers is voor het geheel.

Jennissen: “Beleid wordt bovendien te vaak gebaseerd op uitzonderingen of incidenten. Dan gaat het ineens over een paar honderd nareizigers, terwijl zij niet degenen zijn die echt druk op ons systeem leggen.”

NATIONALE ILLUSIES

De invloed van Nederland op migratie wordt vaak overschat: “Effectief migratiebeleid is vooralsnog alleen op Europees niveau mogelijk”, zegt Jennissen. “De ruimte om nationaal te sturen op migratie is beperkt. Alleen met betrekking tot arbeidsmigratie van buiten de EU is het één en ander mogelijk.” Toch blijven politieke partijen ingrijpende maatregelen beloven, stelt hij. “Maar eigenlijk heeft alleen het recente onderwijsbeleid om Engelstalig onderwijs te beperken, effect gehad op de migratiestromen: er komen nu minder internationale studenten.”

Juist omdat er nauwelijks ruimte is om het migratiebeleid aan te passen, is migratie zo’n gevoelig politiek onderwerp geworden, dat het kabinet-Schoof erdoor is gevallen. Overigens ziet Jennissen wel één type nationaal migratiebeleid dat effect zou kunnen hebben. “Ironisch genoeg is dat waar het kabinet mede

op is gevallen. Geert Wilders' voorstel om uit internationale verdragen te stappen of zoals zijn D66-collega Rob Jetten recent voorstelde [om ze aan te passen](#), is een manier om met migratiebeleid het aantal migranten naar Nederland te verminderen.”

INTERNATIONALE VERDRAGEN BEPALEN DE SPEELRUIMTE

De belangrijkste kaders die invloed hebben op migratie in Nederland:

VN-vluchtelingenverdrag

Verplicht landen om vluchtelingen bescherming te bieden als zij vervolging vrezen in hun land van herkomst. Asielzoekers mogen niet zomaar worden geweigerd of teruggestuurd.

EU-verdrag

Vrij verkeer van personen Burgers van EU-lidstaten mogen vrij reizen, wonen en werken in andere EU-landen.

Schengen- en Dublinafspraken

In Schengen geldt geen grenscontrole tussen lidstaten. De Dublinverordening regelt dat het eerste EU-land van aankomst verantwoordelijk is voor de asielaanvraag. Nederland kan asielzoekers dus niet vrij doorsturen naar andere landen.

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens

Artikel 8 beschermt onder andere het recht op respect voor het familie- en gezinsleven. Deze kernbepaling speelt een centrale rol in gezinsmigratie.

Jennissen pleit voor realisme in het integratiebeleid. “Migratie is – of we dat nou willen of niet – allang geen tijdelijk verschijnsel of uitzonderlijke situatie meer, maar voorlopig een vast onderdeel van onze samenleving. Het is iets waartoe je je moet verhouden. We moeten daarom, tenzij we gaan tornen aan de internationale verdragen, stoppen met doen alsof migratie in grote mate stuurbaar is. Je kunt je energie beter steken in het realistisch en praktisch organiseren van de instroom. Gemeenten staan vooraan in de opvang en integratie van migranten, maar kunnen het niet alleen. Daarom hebben we beleidsmaatregelen nodig die lokaal werken.”

‘Neem de wijk als uitgangspunt voor integratie’

Lokaal zijn er volgens Jennissen ook nu al genoeg stappen te zetten. Gemeenten hebben namelijk de regie over hoe ze de komst van nieuwkomers organiseren. In zijn ogen focussen effectieve maatregelen zich vooral op:

- **Passende huisvesting**

Arbeidsmigranten, studenten en statushouders vragen elk om verschillende vormen van huisvesting. Gemeenten moeten ruimte en middelen krijgen om onderscheid te kunnen maken en samen te werken met woningcorporaties en werkgevers. Daarnaast hebben zij regie nodig om meer te sturen op wie er naar hun gemeente komt.

- **Toegang tot taal en werk**

Een taal leren lukt het beste wanneer iemand deelneemt aan de maatschappij. “Laat mensen zo snel mogelijk aan het werk, de taal volgt dan vaak vanzelf”, zegt Jennissen. Verder werkt een vast stramien niet voor iedereen; maatwerk is nodig. “De verschillen tussen mensen uit Eritrea – zonder formeel onderwijs – of India – met een ingenieursdiploma – zijn enorm.”

Een vaste leerlijn voor iedereen doet dan ook geen recht aan de praktijk.

- **Ondersteuning op wijkniveau**

“Mensen ontmoeten elkaar in de wijk, op straat, in het klaslokaal. Waar voorzieningen onder druk komen te staan en waar gevoelens van onveiligheid of uitsluiting kunnen ontstaan. “Juist daarom is het belangrijk om de wijk als uitgangspunt te nemen voor integratie. Door te investeren in publieke ontmoetingsplekken, met zichtbare professionals en snelle signalering van spanningen voor ze escaleren.”

ONTVANGST DIE WERKT

“Je moet mensen vanaf het begin een plek geven in de samenleving”, stelt Jennissen. Een mooi voorbeeld hiervan zijn drie Limburgse gemeenten die samenwerken met de Poolse organisatie [Viva Polonia](#). Poolse arbeidsmigranten nemen vrijwillig deel aan een inburgeringstraject, waar ze leren over cultuurverschillen, rechten en plichten. Ook krijgen ze praktische informatie, taalaanbod en worden ze gekoppeld aan een maatje dat hen verder wegwijs maakt in onze samenleving.

‘Gemeenten moeten het doen met mensen die komen, niet die ze nodig hebben’

“Internationaal is Canada op dit gebied een gidsland”, stelt Jennissen. “Nieuwkomers krijgen daar in welkomstcentra alle informatie, doorverwijzingen en praktische ondersteuning die ze nodig hebben. Alles onder één dak. Een vergelijkbare aanpak is te vinden

in [Kopenhagen](#), waar overheden en private partijen samenwerken in één zogenaamd International House. Dit werkt een soepele inburgering in de hand.”

SLIMMER SPREIDEN

Er zijn ook inspirerende initiatieven die migranten slim spreiden. “Belangrijk”, stelt Jennissen. “Nu moeten gemeenten het doen met de mensen die komen, niet die ze nodig hebben. Als je daarvoor niets organiseert, krijg je frictie. Eindhoven opende daarom een [banenbalie](#) in het azc en koppelt statushouders aan lokale werkgevers.”

In Australië doen ze net zoiets, maar gaan ze nog veel verder. Daar kunnen steden en regio's naar specifieke asielmigranten vragen, bijvoorbeeld met een rurale achtergrond. Ook in Canada gebeurt dit, en daar gaan ze nóg een stap verder. Daar werven ze zelfs economische migranten voor dunner bevolkte regio's. Jennissen: “Zulk nationaal beleid dat gemeenten en regio's de beleidsruimte en voldoende middelen geeft om in te spelen op de lokale variëteit, is precies wat we in Nederland ook nodig hebben.” <<